

УДК 378.016:[80+33+002.1]

DOI <https://doi.org/10.26661/2522-4360-2019-1-32-15>**СТРУКТУРА КУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ:
СИСТЕМНЕ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ СУЧАСНОГО СТУДЕНТА****Якубовська М. С., к. пед. н, доцент***Українська академія друкарства, м. Львів, Україна,*

mmamariat92@gmail.com

Ключові слова:

культурологічна компетентність, культурологічний світогляд, дискурс, психологічна безпека суспільства, культурологічна свідомість, мистецтво спілкування, культурологічне середовище, психологічний захист особистості.

У статті порушуються проблеми дослідження науково-теоретичних аспектів алгоритму інноваційних змін у системі вищої школи, в основі яких лежить відповідь сучасної педагогічної науки викликам новітньої доби, коли педагогіка, виконуючи історичні завдання, створює передумови для утвердження якісних інноваційних процесів педагогічної взаємодії. Розглядаються проблеми взаємообумовленості розвитку культурологічної компетентності та парадигми сучасної особистісно зорієнтованої освіти; аналізується системне еволюційне осмислення розвитку особистості сучасних студентів, розглядаються тенденції особистісно-гуманітарної технології викладання культурологічних дисциплін у ВНЗ та їх головні архетипи аксіологічних парадигм як основа мотиваційних засад людської індивідуальності.

**STRUCTURE OF CULTURAL COMPETENCY OF STUDENTS OF HIGHER EDUCATION STANDARDS:
SYSTEMIC FORMATION OF PERSONNEL OF MODERN STUDENT****Yakubovsky M. S., PhD in Pedagogy, Associate Professor***Ukrainian Academy of Printing, Lviv, Ukraine,*

mmamariat92@gmail.com

Keywords:

culturological competence, cultural worldview, discourse, psychological safety of society, cultural consciousness, art of communication, culturological environment, psychological protection of personality.

The content of the article is to break the research problems of the scientific and theoretical aspects of the algorithm of innovative changes in the system of higher education, which is based on the response of modern pedagogical science to the challenges of the modern era, when pedagogy, fulfilling historical tasks, creates prerequisites for the establishment of qualitative innovative processes of pedagogical interaction. The problems of interdependence of development of cultural competence and paradigm of modern personally oriented education have been considered; the system evolutionary understanding of the development of the personality of contemporary students is analysed, the tendencies of the personal and humanitarian technology of teaching cultural studies in universities and their main archetypes of axiological paradigms as the basis of the motivational principles of human individuality have been considered.

Постановка проблеми

Для успішної реалізації завдань сучасної особистісно зорієнтованої освіти важливим є формування культурологічної компетентності вихованців, яка становить основу гуманітарної безпеки сучасності, складовими частинами якої є інформаційна та психологічна безпека сучасного суспільства. Гармонія соціуму залежить від гармонійного становлення особистості на всіх етапах навчальної діяльності. У даних процесах важливим є дослідження науково-теоретичних аспектів формування алгоритму інноваційних змін у системі сучасної освіти. Актуальними є також дослідження вироблення взаємозв'язку системи формування культурологічної компетентності вихованців та системи формування професійної компетентності студентів. Під час дослідження використано компаративний, історико-логічний, синергетичний методи. Зазначений методологічний підхід дозволив проаналізувати системне творення гуманітарної безпеки суспільства як складової загальної гуманітарної парадигми сучасної інноваційної складової науково-педагогічної діяльності закладів вищої освіти негуманітарного профілю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Про актуальність цієї теми свідчить те, що на сьогодні існує низка досліджень проблеми формування культурологічного світогляду студентів, серед яких виділяємо наступні: формування культурологічної компетентності як інноваційної парадигми сучасності досліджують у своїх працях Андрущенко В. П., Кремінь В. Г., Гончаренко С. У., Зязюн І. А., Ничкало Н. Г., Огнев'юк В. О., Герлянд Т. М., Герганов Л. Д., Євтух М. Б., Єршова Л. М., Каленський А. А., Лузан П. Г., Пантюк М. П., Пригодій Л. А., Орлов В. Ф., Пасічник І. Д., Пуховська Л. П., Радкевич В. О., Романишина Л. М., Сисоєва С. О., Теловата М. Т., Щербак О. І., Ягупов В. В. та ін.

Наукові проблеми культурологічної підготовки студентів, що досліджуються у сучасній педагогічній науці, класифіковано за такими напрямками: визначальна роль вищої професійної освіти у стратегії духовно-екзистенційної боротьби за оновлення суспільства (Кремінь В. Г., Зязюн І. А., Скотна Н. В., Вишневецький О. Г., Пасічник І. Д., Невмержицька О. В.), система неперервної

професійної освіти (Гончаренко С. У., Ничкало Н. Г., Луговий В. І., Сисоєва С. О.), організація навчального процесу у вищих навчальних закладах (Сисоєва С. О., Чепіль М. М., Логвиненко Т. О.); наукова педагогічна термінологія професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу (Пуховська Л. П., Леу С. О., Радкевич О. П., Шимановський М. М., Бородієнко О. В.); професійний розвиток та саморозвиток студентів (Кремінь В. Г., Коваленко О. Е., Скотна Н. В., Васильєва М. П., Лебедик Л. В., Овчарук О. В., Кузьмінський А. І., Кемінь В. П.); упровадження інноваційних технологій у системі вищої професійної школи (Вербицька П. В., Кушнір В. А., Кристочук Т. Е., Костриця Н. М., Пасічник І. Д., Свистун В. І., Ягупов В. В., Лук'яненко М. І.).

Мега статті - розглянути проблеми формування культурологічного мислення, культурологічної компетентності студентів на основі інноваційних процесів у системі культурологічного простору сучасності у системі закладів вищої освіти технічного профілю як предмет цілісного та системного дослідження, що складає основу гуманітарної безпеки суспільства, розглянути культурологічні процеси, які відбуваються у молодіжному середовищі, показати вплив предметів гуманітарного циклу на формування культурологічного світогляду молоді людини, показати тенденції співпраці технічної та гуманітарної складових педагогічно зорієнтованої педагогіки сучасності.

Виклад основного матеріалу

Прагнення ефективно оптимізувати навчально-виховний процес у системі професійної освіти спричинило появу модерних і вдосконалення традиційних педагогічних і методологічних технологій.

У вітчизняній і зарубіжній педагогіці останніми роками багато досліджень було присвячено плеканню адекватних викликам часу особистісних якостей майбутнього фахівця. В основу системи комплексного моделювання формування особистості майбутніх фахівців – випускників вищої школи – покладено методологію "ключові компетенції".

Реалізація завдань у системі формування професійної компетентності передбачає набуття, поряд з фаховим становленням, міжкультурної та міжгалузевої компетентності, розвиток здібностей людини, духовних синергетичних сил, а також використання узагальнених способів виконання конкретних практичних завдань, що у результаті має забезпечувати універсальність випускника-професіонала.

В основу формування моделей особистості майбутніх фахівців – випускників вищої школи – покладено поняття "ключові компетенції". Реалізація завдань у системі формування професійної компетентності передбачає не лише набуття професійних умінь, розвинених знань, умінь і навичок, а і мобілізацію міжкультурних і міжгалузевих здібностей людини, духовних синергетичних сил, а також використання узагальнених способів виконання практичних дій, що

в результаті повинно забезпечувати універсальність професійних дій майбутніх спеціалістів.

Майстерність, котра стає основою талановитості, уміння, котрі переростають у мистецько-емоційне відображення дійсності лише в поєднанні з морально-вольовими якостями здатні скласти якісно нову характеристику сучасного працівника, який не боїться викликів нової доби, здатний учитися впродовж усього життя, уміє знаходити нестандартні рішення у складних ситуаціях і, найголовніше, свої фахові дії будує на високоморальній духовній основі. Таких фахівців потребує суспільно-економічна формація.

Для того, аби визначити структуру культурологічної компетенції у системі професійної підготовки сучасного фахівця, потрібно звернутися до визначення культури як філософсько-психологічного явища, яка вбирає у себе систему матеріальної та духовної культури, сформовану у соціумі та інтегровану в життя людської індивідуальності.

Розширення культурологічного світогляду студентів технічних університетів також є одним з найважливіших соціально-педагогічних принципів модернізації розвитку загальної системи професійної підготовки спеціалістів, бакалаврів і магістрів – випускників вищої школи. Знання й навички, культурологічна компетентність майбутніх фахівців-професіоналів тісно пов'язані зі становленням професійної компетентності випускника, більше того – є її органічною складовою. Власне, від універсалізації навчально-виховного процесу залежить результат якісного оновлення суспільно-економічної парадигми суспільства епохи інформаційних технологій.

Формуючи стандарти сучасних культурологічних знань, важливо пам'ятати про особливості даного процесу. Найбільш характерною рисою, на наш погляд, є динамічність. Кожна епоха має свої таланти і свої культурологічні авторитети. На ці моральні авторитети найбільш чутливо реагує сучасна молодь.

За нашими переконаннями, особливість культурологічного процесу можна дослідити лише на перехіді синхронного й діахронного розгляду його функціонування. Синхронність аналізу дозволить виділити актуальні нині грані досліджуваного явища, а діахронність – із різноманітних проявів явища ті конструктивні ознаки, які повторюються у різні епохи.

Єдність часо-просторового виміру культурологічних досліджень дозволяє сформувати відкриту схему педагогічного культурологічного архетипу в системному формуванні розкнутості та вислову і мислення, мистецтву особистісного вираження. Нерідко культурологічна діяльність дозволяє студентові розкритися особистісно, творчо, сформувати якісно нову інноваційну модель особистісної поведінки, яка стане невід'ємною частиною його майбутньої професійної діяльності. Вислів зі студентської анкети «Якби я чекав, поки я дізнаюся про свої можливості, я б досі шукав себе, щоб творити» говорить, що культурологічна

діяльність виховує у студентів почуття впевненості у власних силах.

Культурологічні засади тісно пов'язані із системою філософсько-психологічних засад сучасного буття, тому є важливим чинником у формуванні гуманітарної безпеки суспільства.

У системі ієрархії компетенцій культурологічні компетентності належать до ключових, оскільки вони впливають на творення загальної моделі функціонування системи діяльності особистості як у професійній, так і в інших сферах. Неможливо відділити систему професійної та загальної культури – вони перебувають у постійному взаємозв'язку і складають загальну модель поведінки людини.

Відтак, одним із найнеобхідніших напрямів модернізації освіти є запровадження та реалізація компетентнісного підходу в навчанні, тобто здатності фахівця застосовувати на практиці свої знання, уміння, навички, використовувати їх творчо, розвивати, примножувати й підтримувати корпоративний командний дух співпраці у колективі.

Висновки та перспективи дослідження

Знання нині виступають лише потенціалом, яким має володіти на своєму робочому місці фахівець, але й гарантом результативності діяльності спеціаліста у конкретних умовах. Майстерність і талант в умовах сучасного інтенсивного суспільного розвитку стають основою формування парадигми компетентності нинішнього фахівця як архетип поєднання сукупності знань, умінь і навичок. Але в умовах нових соціально-економічних викликів цих даних недостатньо.

Практичною складовою реалізації культурологічної компетентності є система поєднання знань, умінь та навичок, якостей особистості, що є основою ефективної навчальної діяльності, а відтак, важливою умовою формування професійної компетентності.

Отже, ми можемо стверджувати, що культурологічна компетентність є явищем універсальним, синтетичним, інтегральним, яке якимось чином можна розглядати як мистецтво вияву людської життєдіяльності у всіх її багатогранних виявах.

Література

1. Ничкало Н. Г. Професійне навчання дорослого населення: теоретико-методологічні засади. *Національна академія пед. наук України, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих*. Кіровоград. Імекс, 2013. 263 с.
2. Щербак О. І. Професійно-педагогічна освіта: теорія і практика: монографія / ред. Ничкало Н. Г. Київ. Наука. світ, 2010. 279 с.
3. Кремень В. Г. Ткаченко В. Україна: Шлях до себе. Проблеми суспільної трансформації. Київ, 1999. 658 с.
4. Ничкало Н. Г., Зязюн І. А., Отич О. М., Соломаха С. О., Сотська Г. І., Вовк М. П., Попик О. І., Філіпчук Н. О., Чембержі М. І., Харченко П. В., Ніколаї Г. Ю. *Мистецтво у розвитку особистості* : монографія. Чернівці. Зелена Буковина, 2006. 224 с.
5. Ничкало Н. Г. Теоретико-методологічні проблеми розвитку досліджень з педагогіки і психології професійної освіти. *Діалог культур: Україна у світовому контексті*: матеріали І міжн. філ.-культ. читань. м. Львів, 25-26 квітня 1996 р. Львів, 1996. С. 3 –10.
6. Радкевич В. О. Інтеграція загальнохудожньої та професійної підготовки фахівців художнього профілю. *Педагогіка і психологія професійної освіти* : зб. наук. пр. Львів, 1999. № 1. С. 68–72.